

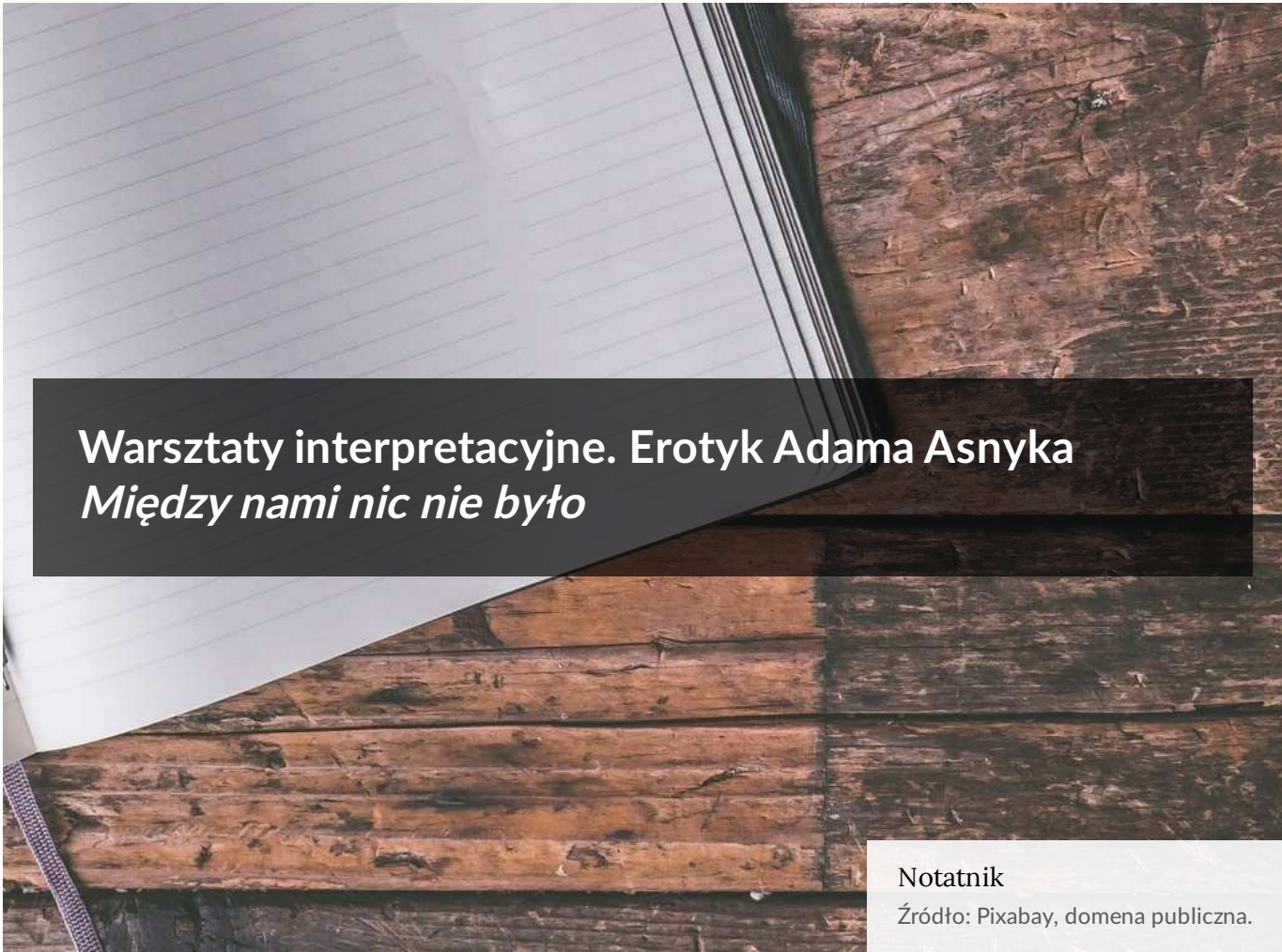


Warsztaty interpretacyjne. Erotyk Adama Asnyka *Między nami nic nie było*

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Schemat](#)
- [Prezentacja multimedialna](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Juliusz Kleiner, *Zarys dziejów literatury polskiej*, Wrocław 1964, s. 413.
- Źródło: Maria Szypowska, *Asnyk znany i nieznany*, Warszawa 1971, s. 318.
- Źródło: Adam Asnyk, *Między nami nic nie było*, Warszawa 2000.
- Źródło: Maria Szypowska, *Asnyk znany i nieznany*, Warszawa 1971, s. 328.
- Źródło: *Encyklopedia szkolna. Język polski. Liceum*, Kraków 2003, s. 406.
- Źródło: *Encyklopedia szkolna. Język polski. Liceum*, Kraków 2003, s. 35.
- Źródło: Adam Asnyk, *Posyłam kwiaty...*
- Źródło: Adam Asnyk, *Zwiędły listek*.
- Źródło: Bożena Chrzęstowska, *Poetyka stosowana*, Warszawa 1987, s. 340–341.
- Źródło: Adam Asnyk, *Oświadczyńny*.
- Źródło: Bożena Chrzęstowska, *Poetyka stosowana*, Warszawa 1987, s. 295.



Warsztaty interpretacyjne. Erotyk Adama Asnyka *Między nami nic nie było*

Notatnik


Źródło: Pixabay, domena publiczna.

Adam Asnyk napisał erotyk *Między nami nic nie było* z myślą o swojej ukochanej – Anieli. I choć spod jego pióra wyszło wiele tego typu utworów (np. *Oświadczyzny*, *Sentymentalnej*, *Zwiędły listek*, *Posyłam kwiaty...*), to jednak właśnie konceptualny, zmysłowy, sentymentalny, a zarazem zabawny wiersz *Między nami nic nie było* sprawił, że pamiętamy Adama Asnyka jako twórcę urzekającej liryki miłosnej. Jego mistrzostwo polegało także na wprowadzeniu do literatury tego typu tonu humorystycznego, pewnej ironii.

W tej części cyklu lekcji, która została poświęcona nauce metody czytania i analizowania wierszy oraz opracowywania pisemnej interpretacji, zostaną przećwiczone zdobyte dotąd umiejętności na przykładzie wiersza *Między nami nic nie było* Adama Asnyka.

Twoje cele

- Dokonasz analizy wiersza Asnyka *Między nami nic nie było*.

- 
- Poznasz różne konteksty utworu.
 - Zinterpretujesz wymowę wiersza.

Przeczytaj

Na czym polega analiza i interpretacja utworu literackiego?

Przystępując do analizy i interpretacji utworu literackiego, należy pamiętać, że pod pojęciami tymi kryją się różne działania pracy z tekstem, które jednak ściśle się ze sobą łączą.

Analiza utworu polega na rozbiorze dzieła na elementy oraz zrozumieniu jego budowy. Interesuje nas jego struktura i poszczególne części kompozycyjne, układ wersyfikacyjny, język (gramatyka, składnia) oraz wykorzystane w utworze środki stylistyczne. Celem analizy jest wyodrębnienie i nazwanie elementów składowych utworu, a następnie odpowiedzenie sobie na pytania:

- Czemu służy dana budowa wiersza?
- Dlaczego określone elementy składowe zostały zastosowane w tekście?
- Jak wyglądają relacje między nimi?

W zależności od charakteru tekstu, analizie możemy poddać całość utworu bądź jego poszczególne poziomy, np. jedynie jego ukształtowanie wersyfikacyjne bądź stylistyczne.

Interpretacja utworu poetyckiego to pogłębiony etap pracy z utworem. Bardzo często zazębia się on jednak z analizą, czyli skupieniem na formie wiersza. Polega na wydobyciu i wyjaśnieniu sensu, wymowy dzieła na podstawie jego treści, ale też umieszczeniu go w szerszym kontekście, który jest sugerowany w samym tekście.

Jeśli potrzebujesz powtórzyć zagadnienia dotyczące analizy i interpretacji, przypomnij sobie treść lekcji: [Jak interpretować utwory poetyckie?](#)

Rodzaje kontekstów przydatnych przy interpretacji utworu literackiego

Interpretacja może dotyczyć poszczególnych elementów dzieła literackiego (np. symboli, metaforyki, motywów bądź też dzieła w całości). Zarówno poszczególne elementy utworu, jak i jego całokształt mogą być rozważane jedynie w kontekście samego dzieła, ale często zdarza się, że poszukujemy dla nich także kontekstów zewnętrznych. Do najistotniejszych kontekstów interpretacyjnych, na które możemy się powołać, należą:

- **kontekst biograficzny** – czynniki związane bezpośrednio z życiem autora utworu, które mogły wpłynąć na kształt dzieła,
- **kontekst historyczny** bądź **społeczny** – czynniki historyczne oraz społeczne (stosunki międzyludzkie, obyczajowość epoki), które wpłynęły na powstanie utworu,
- **kontekst filozoficzny** bądź **religijny** – sugerowane w utworze odniesienia do prądów filozoficznych, ideologii, także – przekonań religijnych,
- **kontekst historycznoliteracki** – cechy utworu, które odsyłają do określonych prądów, kierunków, stylów literackich, ale też motywów czy tematów; tutaj też można poszukiwać relacji interpretowanego utworu z innymi dziełami danego autora bądź innych twórców, które miały wpływ na jego powstanie,
- **kontekst teoretycznoliteracki** – cechy utworu, które odsyłają do rodzajów, gatunków, odmian gatunkowych i typów literackich,
- **kontekst artystyczny (interdyscyplinarny)** – odnalezienie w utworze elementów, które łączą go z innymi dziedzinami (dyscyplinami) sztuki, takimi jak malarstwo, architektura, rzeźba czy muzyka.

Należy pamiętać, że dla każdego tekstu poetyckiego istnieją różne konteksty interpretacyjne. Celem interpretacji jest ich odnalezienie, poprawne zrozumienie i opis. Pogłębioną analizę i interpretację utworu określa się mianem „eksplikacji”, czyli szczegółowego przyjrzenia się wszystkim elementom składowym utworu, ich rozbioru, poszukiwań jak najszerszych kontekstów dzieła.

Oprac. na podstawie: Janusz Sławiński, *Analiza dzieła literackiego*, [hasło w:] *Słownik terminów literackich*, red. J. Sławiński, Wrocław 1989, s. 29.

Janusz Sławiński, *Interpretacja*, [hasło w:] *Słownik terminów literackich*, red. J. Sławiński, Wrocław 1989, s. 199-200.

” Adam Asnyk

Między nami nic nie było

Między nami nic nie było!
Żadnych zwierzeń, wyznań żadnych,
Nic nas z sobą nie łączyło
Prócz wiosennych marzeń zdradnych;

Prócz tych woni, barw i blasków
Unoszących się w przestrzeni,
Prócz szumiących śpiewem lasków
I tej świeżej łąk zieleni;

Prócz tych kaskad i potoków
Zraszających każdy parów,
Prócz girlandy tęcz, obłoków,
Prócz natury słodkich czarów;

Prócz tych wspólnych, jasnych źrójów,
Z których serce zachwyty piło,
Prócz pierwiosnków i powojów
Między nami nic nie było!

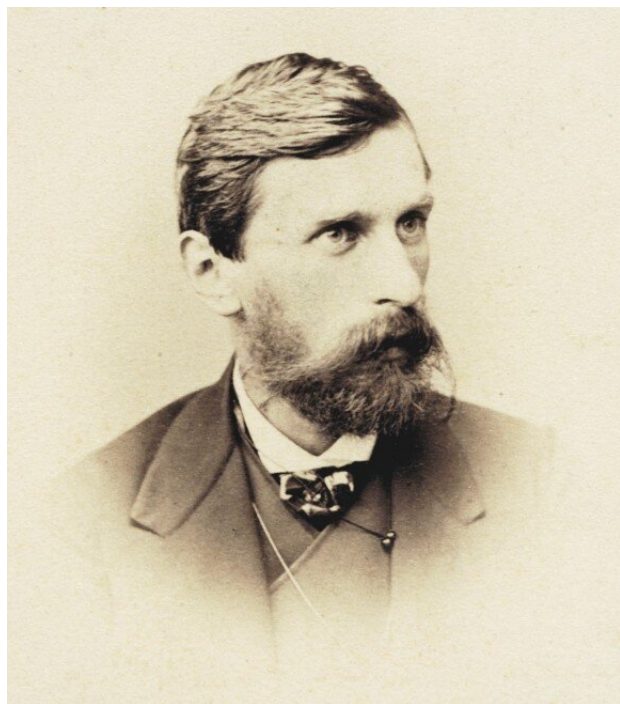
5 kwietnia 1870

Źródło: Adam Asnyk, *Między nami nic nie było*, Warszawa 2000.

Konteksty dotyczące wiersza

Konteksty biograficzne i historycznoliterackie

Wiersz jest erotykiem mówiącym o uczuciu,
które się – jak można domniemywać –



Adam Asnyk

Źródło: domena publiczna.



skończyło. Adresatką wiersza była prawdopodobnie Aniela Grudzińska, kobieta, w której Asnyk przez kilka lat był zakochany, a która odrzuciła jego oświadczyny.

Asnyk poznał ją latem 1868 roku, w popularnym ówczesnie letnisku Szczawnicy. Mająca wówczas 16 lat dziewczyna przebywała tam razem ze swoją rodziną i licznym towarzystwem, w skład którego wchodził także pisarz, m.in. Henryk Sienkiewicz. W liście do matki Anieli Asnyk tak opisuje swoje przeżycia z tamtego czasu:

Maria Szypowska

Asnyk znany i nieznany

Panie przyjmowały mnie łaskawie, rozumie się zarówno jak wszystkich, którzy mieli to szczęście bywać w Ich towarzystwie. Prawdziwa jednak dobroć i słodycz mają to do siebie, że choć nie skierowane specjalnie do pojedynczej osoby, wkradają się coraz głębiej w serce mimo woli i wiedzy. Nie zdawałem sobie sprawy z wewnętrznego stanu, czułem tylko, że byłem szczęśliwy.

Źródło: Maria Szypowska, *Asnyk znany i nieznany*, Warszawa 1971, s. 318.

Poeta ostatecznie zdecydował się na oświadczyny, jednak rodzice dziewczyny grzecznie, ale stanowczo, odmówili mu ręki córki. Powodem były głównie różnice materialne – Gruszeccy byli bardzo zamożną rodziną i mieli wielkie ambicje w stosunku do swojej córki. Nie ulega jednak wątpliwości, że:

” Maria Szypowska

Asnyk znany i nieznany

[...] panna Aniela czy raczej wyobrażenie panny Anieli stało się znakomitym katalizatorem liryki miłosnej Asnyka, od tkliwych

wyznań aż po humorystyczne obrazki obyczajowe, nie pozbawione potężnej dozy ironii i autoironii.

Źródło: Maria Szypowska, *Asnyk znany i nieznan*, Warszawa 1971, s. 328.

Z osobą ukochanej poety związane są także inne jego wiersze: *Oświadczyń*, *Sentymentalnej*, *Zwiędły listek*, *Posyłam kwiaty...*

Konteksty teoretycznoliterackie

Wiersz Asnyka jest pod względem gatunkowym erotykiem.

Erotyk (gr. *eros* – miłość) – utwór liryczny o treści miłosnej, wyrażający uczucia podmiotu lirycznego do osoby ukochanej. Eros po grecku oznaczał miłość zmysłową, erotyczną – w odróżnieniu od *agape*, czyli miłości w znaczeniu chrześcijańskiej *caritas*, miłosierdzia. Erotyk więc dotyczy jedynie konkretnego rodzaju miłości, nie określimy tym terminem wiersza, który wyraża uczucia rodzicielskie, religijne bądź patriotyczne.



Eros

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Wiersze erotyczne można odnaleźć już w literaturze starożytnej, jednak dla rozwoju europejskiej poezji erotycznej szczególne znaczenie miała [liryka prowansalska](#) (XII-XIII wiek).

W polskiej tradycji najważniejsi twórcy erotyków to: Jan Andrzej Morsztyn (*Nieglupia*), Kazimierz Przerwa-Tetmajer (*Lubię, kiedy kobieta...*), Bolesław Leśmian (*Gdy domdlewasz na łożu...*), Leopold Staff (*Gdy w twoich ustach*), Maria Pawlikowska-Jasnorzewska (*Miłość*), Halina Poświatowska (*kiedy umrę kochanie...*).

Wiersz Asnyka *Między nami nic nie było* stanowi rodzaj gry z czytelnikiem – autor stosuje swoistą [mowę ezopową](#) – znaczenie wiersza jest zupełnie odmienne od tego, które jest deklarowane. Ta zabawa z czytelnikiem nasuwa skojarzenia z inną grą, jaką jest... miłość. Takie rozumienie miłości ma swoje [proweniencje](#) barokowe (np. w poezji J.A. Morsztyna). Z poezją barokową mógłby Asnyka łączyć także pomysł – koncept, na jakim został zbudowany wiersz (a więc przeczenie). Chcąc mówić o miłości, wykorzystuje także elementy zaczerpnięte ze świata przyrody, co nasuwa z kolei skojarzenia z poezją sentymentalizmu, w szczególności z krajobrazem sentymentalnym (np. F. Karpiński, *Do Justyny. Tęskność na wiosnę*).

” Juliusz Kleiner

Zarys dziejów literatury polskiej

W liryce miłosnej i w liryce refleksyjnej [Asnyk] budzi zachwyty nieznanym dotąd w poezji polskiej bogactwem subtelnych odcieni i muzykalnością strofiki. Wyrazić umie delikatne drgnienia uczuć człowieka kulturalnego, darzy liryką na wskroś nowoczesną, bliską niemieckiemu mistrzowi [...] Henrykowi Heinemu.

Źródło: Juliusz Kleiner, *Zarys dziejów literatury polskiej*, Wrocław 1964, s. 413.

Kontekst artystyczny (interdyscyplinarny)

Jako konteksty wiersza Asnyka wskazać można zarówno dzieła wcześniejsze, jak i późniejsze, podejmujące podobną problematykę oraz operujące zbliżoną nastrojowością:

- wiersz Franciszka Karpińskiego *Do Justyny. Tęskność na wiosnę*; utwór został wydany w roku 1780;
- cykl wierszy Bolesława Leśmiana *W malinowym chruśniaku*; pochodzi z wydanego w roku 1920 tomu *Łąka*;
- film w reżyserii Sofii Coppoli *Między słowami* z roku 2003.

Słownik

język ezopowy

sposób formułowania wypowiedzi polegający na utrzymaniu treści moralizujących lub satyrycznych pod osłoną alegorii lub wieloznacznych fabuł

literatura prowansalska

rozwijała się na terenie obecnej południowej Francji (Langwedocja, Prowansja, Gaskonia); gł. jej formą pozostała do dzisiaj poezja; rozkwit poezji prowansalskiej, uprawianej przez trubadurów na dworach władców (m.in. Eleonory Akwitańskiej) i feudałów, przypadł na okres od schyłku XI do połowy XIII w.

Schemat

Etap pierwszy: przyswojenie tekstu

Polecenie 1

Po ponownym przeczytaniu wiersza zapisz swoje pierwsze refleksje na jego temat, wstępne hipotezy interpretacyjne.

” Adam Asnyk

Między nami nic nie było

Między nami nic nie było!
Żadnych zwierzeń, wyznań żadnych,
Nic nas z sobą nie łączyło
Prócz wiosennych marzeń zdradnych;

Prócz tych woni, barw i blasków
Unoszących się w przestrzeni,
Prócz szumiących śpiewem lasków
I tej świeżej łąk zieleni;

Prócz tych kaskad i potoków
Zraszających każdy parów,
Prócz girlandy tęcz, obłoków,
Prócz natury słodkich czarów;

Prócz tych wspólnych, jasnych źrójów,
Z których serce zachwył piło,
Prócz pierwiosnków i powojów
Między nami nic nie było!

5 kwietnia 1870

Źródło: Adam Asnyk, *Między nami nic nie było*, Warszawa 2000.

Etap drugi: zrozumienie treści

Polecenie 2

Wypisz z wiersza frazy, słowa, które uznajesz za kluczowe do jego poprawnej interpretacji.

Etap trzeci: analiza tekstu – warstwa formalna i treściowa

Polecenie 3

Zapoznaj się ze schematem obrazującym funkcjonowanie w wierszu warstwy formalnej oraz warstwy treściowej. Uzupełnij pola porządkujące wiedzę o osobie mówiącej, świecie przedstawionym i relacjach podmiotu i świata, wpisując odpowiednie cytaty.

Źródło: Englishsquare, licencja: CC BY-SA 3.0.

Polecenie 4

Zidentyfikuj środki językowe w utworze i określ ich funkcje.

Polecenie 5

Powiąz warstwę formalną tekstu ze stroną treściową. Odnieś się kolejno do każdej ze strof. Następnie skonfrontuj swoje spostrzeżenia z zamieszczoną w schemacie propozycją interpretacji.

Etap piąty: zakończenie – interpretacja uogólniająca

Polecenie 6

Na podstawie wszystkich wskazanych w lekcji etapów pracy stwórz własną interpretację wiersza *Między nami nic nie było* Adama Asnyka.

Ćwiczenie 1

Zinterpretuj znaczenie powtarzającego się w wierszu wyznania: „między nami nic nie było”.

Ćwiczenie 2

Wypisz wersy, które wskazują, że opisy świata przyrody wyrażają związek między podmiotem lirycznym a adresatką jego wyznania.

Prezentacja multimedialna

Polecenie 1

Zapoznaj się z umieszczonymi w prezentacji multimedialnej wierszami Adama Asnyka. Omów sposób prowadzenia przez poetę refleksji filozoficznej w związku z tematyką miłosną tych utworów.

Polecenie 2

Na podstawie zacytowanych wierszy Adama Asnyka opracuj rejestr motywów i symboliki miłosnej, które funkcjonują w tych utworach i posłużyły do wyrażenia stanów emocjonalnych bohatera lirycznego.

Prezentacja multimedialna



Kliknij, aby uruchomić w trybie pełnoekranowym.

Muzyka wykorzystana w prezentacji: Kevin Graham, *Life*, licencja: Artlist.io

Dla nauczyciela

Autor: Bożena Święch

Przedmiot: Język polski

Temat: Warsztaty interpretacyjne. Erotyk Adama Asnyka *Między nami nic nie było*

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

1) rozumie podstawy periodyzacji literatury, sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach: starożytność, średniowiecze, renesans, barok, oświecenie, romantyzm, pozytywizm, Młoda Polska, dwudziestolecie międzywojenne, literatura wojny i okupacji, literatura lat 1945–1989 krajowa i emigracyjna, literatura po 1989 r.;

4) rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej oraz środki znaczeniowe: oksymoron, peryfrazę, eufonię, hiperbolę; leksykalne, w tym frazeologizmy; składniowe: antytezę, paralelizm, wyliczenie, epiforę, elipsę; wersyfikacyjne, w tym przerzutnię; określa ich funkcje;

- 8) wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe;
- 9) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi; poddaje ją refleksji;
- 10) rozpoznaje w utworze sposoby kreowania: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej; interpretuje je i wartościuje;
- 14) przedstawia propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej;
- 15) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historycznoliteracki, historyczny, polityczny, kulturowy, filozoficzny, biograficzny, mitologiczny, biblijny, egzystencjalny;

II. Kształcenie językowe.

3. Komunikacja językowa i kultura języka. Uczeń:

- 3) rozpoznaje i określa funkcje tekstu (informatywną, poetycką, metajęzykową, ekspresywną, impresywną – w tym perswazyjną);

III. Tworzenie wypowiedzi.

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

- 4) zgodnie z normami formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji;

IV. Samokształcenie.

9. wykorzystuje multimedialne źródła informacji oraz dokonuje ich krytycznej oceny;

Lektura obowiązkowa

- 26) Adam Asnyk, wybór wierszy;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje w zakresie wielojęzyczności;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.

Cele lekcji. Uczeń:

- analizuje i interpretuje erotyk *Między nami nic nie było*;
- porządkuje swoją wiedzę na temat tekstów kultury pokazujących kochanków zależnych od oczekiwań ich otoczenia;
- wykorzystuje metodę eksplikacji tekstu do analizy i interpretacji erotyku Adama Asnyka;
- utrwala wiedzę o funkcjach tekstu.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;
- dyskusja.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda;
- telefony z dostępem do internetu.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. Uczniowie zapoznają się z prezentacją multimedialną zamieszczoną w e-materiale, biografią Adama Asnyka oraz treścią erotyku *Między nami nic nie było*. Uczniowie przypominają wiadomości na temat erotyków jako lirycznej formy mówienia o miłości.

Faza wprowadzająca:

1. Nauczyciel proponuje, aby uczniowie wysłuchali piosenek *Między nami nic nie było* w wykonaniu Michała Żebrowskiego i Kasi Nosowskiej oraz *Jednego serca* śpiewanej przez Czesława Niemena do muzyki autorstwa piosenkarza. Uczniowie słuchają, korzystając ze słuchawek lub wspólnie oglądają i słuchają dzięki tablicy interaktywnej nagrań dostępnych online.
2. Uczniowie wypowiadają się na temat wysłuchanych utworów i wspólnie ustalają powody popularności wśród różnych artystów utworów poetyckich Adama Asnyka.

Faza realizacyjna:

1. Nauczyciel proponuje uczniom pracę w 3 grupach zadaniowych, których celem jest opracowanie analizy i interpretacji erotyku *Między nami nic nie było*. Grupy wykorzystują ćwiczenia zamieszczone w e-materiale, prezentację multimedialną, korzystają z metody eksplikacji przypomnianej w e-podręczniku. Każda z grup losuje też dodatkowe polecenie ukierunkowujące jej pracę swojego zadania związane z rozpoznawaniem różnych funkcji tekstu.

Grupa I

Przygotowuje głośne odczytanie erotyku *Między nami nic nie było* w sposób podporządkowany funkcji informatywnej. Uczniowie przygotowują swoją analizę wiersza, eksponując w prezentacji związek utworu z tradycją literacką.

Grupa II

Przygotowuje głośne odczytanie erotyku w sposób eksponujący ekspresywną funkcję tekstu. Uczniowie dobierają kontekst kulturowy (inny niż literatura) i uzasadniają jego funkcjonalność dla interpretacji erotyku *Między nami nic nie było*.

Grupa III

Przygotowuje głośne odczytanie wiersza, eksponując funkcję impresywną. Uczniowie przywołują i komentują kontekst biograficzny.

2. Grupy prezentują efekty swojej pracy, rozpoznają w wystąpieniach pozostałych dwóch grup wylosowane funkcje tekstu, którym należało podporządkować odczytanie wiersza i sposób mówienia o nim. Nauczyciel ocenia kreatywność uczniowskich wystąpień.

Faza podsumowująca:

1. Nauczyciel włącza fragment filmu *Pan Tadeusz* (scena kłótni Tadeusza i Telimeny) dostępny w internecie. Prosi, aby uczniowie poszukali związków tej rozmowy kochanków z wyznaniem lirycznym w *Między nami nic nie było*. Uczniowie wskazują podobieństwa i różnice.

Praca domowa:

1. Zredaguj listę lektur obowiązkowych, w których autorzy pokazują konflikt uczuć z tym, czego od kochanków oczekuje świat. Możesz wykonać tabelę z nagłówkami:
Autor i tytuł utworu,
Kochankowie,
Konflikt uczuć i życiowych konieczności.
2. Napisz interpretację porównawczą *Między nami nic nie było* i *Karmelkowego wiersza* Adama Asnyka.

Materiały pomocnicze:

- Krystyna Walc, *Karmelkowy wiersz Adama Asnyka, Lekcje czytania. Eksplikacje literackie cz. 2*, Wrocław 1999, s. 352-360.
- Andrzej Wajda, *Pan Tadeusz*, film z 1999 roku.

Wskazówki metodyczne

- Uczniowie mogą zredagować dla innych użytkowników e-materiału zaproszenie do wykorzystania prezentacji multimedialnej.